

หลุมซึมบำบัดน้ำเสีย

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อม จังหวัดพะเยา

สภาพพื้นที่ของตำบลบ้านด้อมประกอบด้วยพื้นที่มีลักษณะเป็นเมืองและพื้นที่ชนบท ในส่วนเมืองเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ ขณะที่พื้นที่ส่วนชนบทชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการเกษตรและรับจ้าง ประเด็นปัญหาหลักคือ เรื่องการไหลของน้ำของชุมชนและการทิ้งขยะไม่ถูกวิธี เนื่องจากเมื่อมีการปล่อยน้ำเสียและทิ้งขยะมูลฝอยลงในแหล่งน้ำที่อยู่ในบริเวณนั้น ซึ่งแหล่งน้ำส่วนใหญ่ติดกับแหล่งน้ำสำคัญของจังหวัด คือ กว๊านพะเยา ดังนั้นการบำบัดและรักษาสภาพน้ำจึงเป็นภารกิจที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อม เพราะหากประชาชนไม่ร่วมกันกำจัดเศษขยะ เศษอาหารหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ อย่างถูกวิธีแล้ว จะส่งผลกระทบต่อระบบน้ำใต้ดินและแหล่งน้ำของส่วนรวม และในที่สุดย่อมก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ได้แก่ แหล่งแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะโรคไข้เลือดออกและการเกิดน้ำเน่าเสียบางจุดของพื้นที่

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2547

อำเภอ: เมืองพะเยา

จังหวัด: พะเยา

ประชากร: 12,844 คน

พื้นที่: 56.95 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

ปี 2540 อบต.บ้านด้อมจัดทำโครงการ "หลุมซึมบำบัดน้ำเสีย" เพื่อแก้ปัญหามลพิษ การเกิดแหล่งเพาะเชื้อโรคและสภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติเสื่อมโทรม รวมทั้งสร้างจิตสำนึกของประชาชนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการรักษาทรัพยากรภายในชุมชน

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. อบต.บ้านด้อมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับหลักการและประโยชน์ของการจัดทำหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย
 - ใช้หลักการของการกรองน้ำทั่วไป โดยการกรองหรือบำบัดน้ำที่ใช้ในครัวเรือนและปล่อยกากขยะให้แห้งย่อยสลายไปเอง โดยใช้กระบวนการสร้างความร้อนจากแสงอาทิตย์ น้ำที่ผ่านการกรองตามขั้นตอนนี้ ถึงแม้จะไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ แต่อย่างน้อยจะไม่สร้างมลพิษหรือทำลายระบบน้ำใต้ดินและแม่น้ำลำคลองที่มีผลต่อสัตว์น้ำและความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศ
2. การสร้างหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย มีรายละเอียดดังนี้
 - ลักษณะบ่อไม่ใช้ปูนแบบวิชาการแต่ใช้หลักภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ อบต. ได้ออกแบบแปลนบ่อดักไขมัน-ขยะ และแปลนหลุมซึมบำบัดน้ำเสียไว้ ซึ่งขนาดของหลุมขึ้นอยู่กับพื้นที่ในการก่อสร้างของบ้านแต่ละหลัง โดยชาวบ้านจะได้รับค่าใช้จ่ายในเรื่องวัสดุ ประมาณ 1,000 บาท โดยที่ อบต. จะมีรายละเอียดวัสดุราคาและวิธีการสร้างหลุมฯ แจกให้ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างเอง แต่ อบต. จะตรวจสอบในเรื่องแบบแปลนให้ถูกต้อง
 - การจัดสร้างหลุมซึมบำบัดน้ำเสียนั้น ในช่วงเริ่มโครงการจะจัดสรรให้กับบ้านที่มีพื้นที่ติดลำน้ำก่อนอันดับแรก
3. จัดตั้งคณะกรรมการสำหรับโครงการนี้ โดยประกอบด้วยสมาชิกสภา อบต. ผู้นำชุมชนทั้ง 18 หมู่บ้าน จำนวน 32 คน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และเจ้าหน้าที่ อบต. ทำหน้าที่ในการประสานงานประชาสัมพันธ์โครงการ รวมทั้งเป็นผู้สำรวจครัวเรือนของประชาชนที่ทำการสร้างหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย และทำการตรวจสอบความถูกต้องของหลุมซึมบำบัดน้ำเสียด้วย

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/ การลงทุน	1. อบต.บ้านด้อมจัดสรรงบประมาณในการทำโครงการ ตั้งแต่ปี 2540-2546 เป็นเงินปีละ 100,000 บาท สำหรับปี 2547 ได้จัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นเป็นเงิน 200,000 บาท
อุปกรณ์/เครื่องมือ	1. อุปกรณ์ก่อสร้าง (เหล็ก หิน ปูน ทราย)
บุคลากร	1. สมาชิกสภา อบต. ทำหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการโครงการนี้ รวมทั้งประสานงานกับประชาชนในพื้นที่ 2. เจ้าหน้าที่ อบต. ทำหน้าที่ในการสำรวจพื้นที่สำหรับทำหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
กลางปี 2540	-จัดประชาคมเพื่อค้นหาปัญหาในแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นรวบรวมและประมวลผลปัญหา แล้วสรุปเป็นแนวทางในการแก้ไข -อบต.บ้านด้อมสรุปผลจากความต้องการของประชาชน พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการให้แก้ไขโดยด่วน คือ การบำบัดน้ำเสีย -ประสานงานกับประชาชนในชุมชน โดย อบต. ให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างหลุมซึมบำบัดน้ำเสียกับประชาชนหมู่ที่ 9 เนื่องจากหมู่ที่ 9 อยู่ติดกับแม่น้ำมากที่สุด	-อบต.บ้านด้อม / ประชาชนในตำบล
สิงหาคม 2540	-อบต.บ้านด้อมนำโครงการหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย เข้าสภา อบต. เพื่อของบประมาณในการสนับสนุนโครงการนี้	-อบต.บ้านด้อม
กันยายน-ธันวาคม 2540	-เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดพะเยาให้ความรู้เกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสีย ประโยชน์ในการจัดทำหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย และโทษของการปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำ เป็นต้น -สมาชิกสภา อบต. ผู้นำชุมชนทั้ง 18 หมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ทำการสำรวจครัวเรือนที่มีความต้องการจัดทำหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย -อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ดำเนินการสร้างเอง โดย อบต. ทำการจัดซื้ออุปกรณ์ให้ -จัดซื้ออุปกรณ์ก่อสร้างให้กับประชาชน -ชาวบ้านสร้างหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย -อบต. ทำการตรวจสอบความถูกต้อง เกี่ยวกับโครงสร้างของหลุม และการระบายน้ำ เป็นต้น	-อบต.บ้านด้อม / สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา/สมาชิก อบต./ผู้นำชุมชนทั้ง 18 หมู่บ้าน จำนวน 32 คน /ผู้ใหญ่บ้าน/ชาวบ้าน

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-- บทบาทความร่วมมือ --

-สำนักงานสาธารณสุข
จังหวัดพะเยา

- ให้ความรู้เพิ่มเติมตลอดจนคำแนะนำในการสร้างวิธีการบำบัดน้ำ
เสีย

-โรงเรียนในตำบลบ้านต๋อม

- ผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนเป็นที่ปรึกษาโครงการนี้

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ชาวบ้านในชุมชนปล่อยน้ำเสียจากครัวเรือนลงแหล่งน้ำในชุมชน ทำให้ประสบปัญหาหามพิษและ
สภาพแหล่งน้ำเสื่อมโทรม
2. แหล่งน้ำกลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ทำให้ประชาชนป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกเป็นจำนวนมาก

หลังการดำเนินการ

1. เมื่อ อบต.บ้านต๋อมได้ดำเนินโครงการนี้แล้ว ทำให้แหล่งน้ำมีความสมบูรณ์มากขึ้น มีการตรวจ
คุณภาพน้ำอย่างสม่ำเสมอโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดพะเยา พบว่าน้ำมีคุณภาพดีขึ้น
2. เมื่อประชาชนได้จัดสร้างหลุมซึมบำบัดน้ำเสียแล้ว สามารถป้องกันโรคติดต่อให้มีปริมาณลดลง
3. ประชาชนเข้าร่วมโครงการสร้างหลุมซึมบำบัดน้ำเสียทุกๆ ละประมาณ 100 ครัวเรือน จำนวน
100 หลุม ปัจจุบันมีครัวเรือนที่สร้างหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย ประมาณ 700 หลุม คิดเป็นร้อยละ 6
ของครัวเรือนทั้งหมดของตำบลบ้านต๋อม

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
ประชาชนบางครัวเรือนที่ผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมขนาดเล็ก มีปริมาณน้ำเสียเกินกว่า บ่อบำบัดน้ำเสียที่ อบต. นำเสนอจึงไม่เห็นด้วย กับการจัดทำหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย	อบต.บ้านต๋อมทำการแก้ไขแบบบ่อบำบัด น้ำเสียใหม่ สำหรับบ้านที่ใช้ น้ำมากหรือใน อุตสาหกรรมขนาดเล็ก

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

แนวทางในการดำเนินการของ อบต.บ้านต๋อมคือ พยายามให้ชาวบ้านร่วมคิดและร่วม
รับผิดชอบในปัญหาร่วมกับ อบต. ผู้บริหาร อบต. ต้องมีทัศนคติในการเข้าไปร่วมเรียนรู้และค้นหา
วิธีการจัดการปัญหากับประชาชนมากกว่าการเข้าไปควบคุม

บทเรียนที่ได้รับ

การมีสภาพพื้นที่เป็นเมืองกับชนบทเป็นข้อดีของตำบลบ้านด้อม ในการผลักดันโครงการหลุมซึมบำบัดน้ำเสีย เพราะในพื้นที่เมืองที่มีการบำบัดน้ำเสียแล้วนั้น จะเป็นตัวอย่างในการดำเนินการแก่คนในพื้นที่ชนบท และในขณะเดียวกันความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันของคนในพื้นที่ชนบท ก็จะเป็นตัวอย่างอันดีแก่คนในพื้นที่เมือง ซึ่งการนำเอาจุดเด่นของทั้งสองพื้นที่มาประยุกต์ใช้นั้น จะทำให้โครงการมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

แนวคิดนี้พร้อมที่จะถ่ายทอดไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งมีแผนงานพัฒนาคนและสังคมให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังนี้ งบประมาณ สภาพพื้นที่และภูมิอากาศ ตลอดจนศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายถวัลย์ พลพัฒน์ชู
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อม
ที่อยู่ : หมู่ 4 ตำบลบ้านด้อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
โทรศัพท์ : (054) 458-771

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิธีใหม่ : พ.ศ. 2540

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ 4 ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000
ขนาดพื้นที่	56.95 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	6,718,624.96 บาท (ปีงบประมาณ 2540)
งบประมาณรายได้	7,527,399.25 บาท (ปีงบประมาณ 2540)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	11 คน 6 คน พนักงานท้องถิ่น 1 คน ลูกจ้างประจำ 4 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	12,844 คน
จำนวนครัวเรือน	5,000 ครัวเรือน
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ตำบลบ้านต๋อมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 เขต คือ เขตเมืองและเขตชนบท สำหรับเขตเมืองนั้นเป็นที่ตั้ง ของสถานที่สำคัญๆ หลายแห่ง เช่น ศูนย์ราชการ จังหวัดพะเยา โรงพยาบาลจังหวัด สนามกีฬาจังหวัด และส่วนราชการอื่นๆ ทำให้มีประชากรหนาแน่น และ การประกอบอาชีพมีหลากหลาย เช่น รับราชการ ประกอบธุรกิจ ค้าขาย และประกอบกิจการโรงงาน ต่างๆ ส่งผลให้มีรายได้จากการจัดเก็บภาษี ค่าธรรมเนียมต่างๆ ประกอบกับได้รับเงินอุดหนุนจาก รัฐบาล ทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาตำบลได้เป็น อย่างมาก สำหรับในเขตชนบทเนื่องจากพื้นที่ตำบล บ้านต๋อมเป็นที่ราบและมีแม่น้ำไหลผ่าน คือ ลำน้ำแม่ ต๋อม ทำให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอาชีพการเกษตร